

SAMFUNDS
TANKER

8 **BUD PÅ
EU'S
FREMTID**

DEO

8 **BUD PÅ** **EU'S** **FREMTID**

Redigeret af Vibe Termansen

DEO

Tidligere udkommet i serien:

- Samfundstanker 1: Hvad vil vi med bankerne?
Samfundstanker 2: Er fri bevægelighed EU's fremtid?
Samfundstanker 3: Sikkerhed i et åbent Europa
Samfundstanker 4: Kan EU redde klimaet?
Samfundstanker 5: Hvordan demokratiserer vi EU?
Samfundstanker 6: Hvem skal betale skat?
Samfundstanker 7: Kan EU skabe fred i verden?
Samfundstanker 8: Er der arbejde til alle i fremtidens EU?
Samfundstanker 9: Vælgerens håndbog i EU
Samfundstanker 10: EU-valgets ti store spørgsmål
Samfundstanker 11: Skal hele Balkan med i EU?
Samfundstanker 12: Har EU råd til fremtiden?
Samfundstanker 13: Kan EU sikre retsstaten?
Samfundstanker 14: EU's Green Deal
Samfundstanker 15: Hjælp dem i nørømråderne?
Samfundstanker 16: EU: Sammen hver for sig?

8 bud på EU's fremtid

SAMFUNDSTANKER 17

Tekst:

Rasmus Nørlem Sørensen, chefanalytiker og sekretariatsleder i DEO

Staffan Dahllöf, EU-korrespondent

Charlotte Flindt Pedersen, direktør i Det Udenrigspolitiske Selskab

Maria Ventegodt, national chef på Institut for Menneskerettigheder

Uffe Østergård, forfatter og professor emeritus på CBS

Amanda Veirum, Anne-Sofie Henningsen og Gry Bossen, Verdens skove

Bjarke Møller, forfatter og adjungeret professor på CBS

Jakob Mathiassen, jord- og betonarbejder og forfatter

Anna Asghari, direktør i Ungdomsbureauet

Redaktør: Vibe Termansen

Ansvarshavende chefredaktør: Rasmus Nørlem Sørensen

Layout og tryk: Notat Grafisk

Udgiver: DEO med støtte fra Europa-nævnet

Maj 2021

ISBN: 978-87-94125-07-9

DEO står for Demokrati i Europa Oplysningsforbundet. Vi er et åbent oplysningsfællesskab, som arbejder ud fra ideen om, at demokrati kræver deltagelse.

DEO understøtter sit folkeoplysende arbejde med udgivelser. Det er, som denne, små bøger om aktuelle problemstillinger. Fællestitlen er "Samfundstanker".

Bøgerne kan bestilles på DEO's hjemmeside www.deo.dk

Som medlem af DEO får man bøgerne tilsendt gratis på udgivelsesdagen.

Tlf. 70263666 – info@deo.dk – www.deo.dk

INDHOLDSFORTEGNELSE

1. Konferencen om Europas Fremtid	
Af Rasmus Nørlem Sørensen	5
2. Fremtiden er ikke, hvad den har været	
Af Staffan Dahllöf	10
3. Fej for egen dør	
Af Charlotte Flindt Pedersen	19
4. EU i tech-giganternes tidsalder	
Af Maria Ventegodt	25
5. Europas fremtid	
Af Uffe Østergård	29
6. En misfarvet handelsaftale	
Af Amanda Veirum, Anne-Sofie Henningsen og Gry Bossen	35
7. Gør EU til en grøn supermagt	
Af Bjarke Møller	39
8. EU skal tøjle kapitalismen - sammen	
Af Jakob Mathiassen	45
9. Den europæiske ungdom	
Af Anna Asghari	51
10. Mindre EU-ideologi, mere politik	
Af Rasmus Nørlem Sørensen	57

KONFERENCEN OM EUROPAS FREMTID

Med Konferencen om Europas Fremtid er der mere lagt op til snakkeklub end til traktatændringer. Men hvis vi som borgere i EU beslutter os for at tage hele armen, selvom EU-institutionerne kun tilbyder os en lillefinger, har vi et godt udgangspunkt for en debat om EU.

Af Rasmus Nørlem Sørensen

Det er på sin vis meget rammende, at den såkaldte Konference om EU's fremtid, CoFoE, der blev skudt i gang på Europa-dagen den 9. maj, er blevet forsinket præcis et år og nu skal hastes igennem på et års tid. Det er nemlig planen, at processen skal afsluttes, mens Frankrig har formandskabet i EU – og inden det næste præsidentvalg i Frankrig, hvor Emmanuel Macron gerne vil kunne vise sine potentielle vælgere, hvordan hans borgernære, demokratiske vision blev til virkelighed rundt om i Europa.

Det formelle formål med processen er at involvere EU's befolkning i en debat om samarbejdets fremtid, eller, som det meget lidt mundret hedder i en af Kommissionens seks prioriteter for perioden 2019-24: ”Et nyt skub i det europæiske demokrati”.

På grund af coronapandemien og på grund af de sædvanlige magtkampe i EU-systemet er vi endt med en opstilling, hvor det er EU's mest magtfulde politikere, og ikke nogle særligt interesserede, særligt nye eller særligt kvalificerede, der skal udgøre koordinationsgruppen i processen.

Parlamentet kan godt lide at se sig selv som den progressive og folkelige del af EU. Alligevel har politikerne herfra indstillet en støvet føderalist, den liberale Guy Verhofstadt, der lever i en drøm om Europas Forenede Stater, som alle andre lykkeligt har glemt engang i sidste årtusinde, og en lige så støvet konservativ, Manfred Weber, der vist ikke nogensinde er blevet taget i

at drømme om noget - på trods af en længere karriere som formand for Parlamentets største gruppe EPP (Det Europæiske Folkepartis Gruppe) og en indstilling til posten som Kommissionsformand fra samme gruppe. En indstilling, der for øvrigt blev underløbet, da ligeledes konservative Ursula von der Leyen fra Webers eget hjemland blev bragt på banen.

Det samlede team tæller repræsentanter for de tre største politiske grupper (to mænd, én kvinde) i EU-Parlamentet. De øvrige grupper har én repræsentant som observatør. Ud af syv delegerede er der blevet plads til én kvinde. I EU-Parlamentet er det ikke nationalitet, der er afgørende, det er klart. De er folkevalgte, der primært kæmper ud fra ideologiske og ikke nationale skillelinjer. Men det er alligevel påfaldende, at valget er landet på: Tre tyskere, to belgiere, en spanier og en polak.

Det er heldigt, at ideen er, at det er folket i meget bred forstand, der skal komme med input til processen. Der er i hvert fald ikke umiddelbart meget superkraft eller bredde i Parlamentets bidrag.

Fra den øvrige del af EU har man valgt en opstilling, hvor de to topfigurer Kommissionsformand Ursula von der Leyen og Rådsformand Charles Michel spiller bold med Parlamentets repræsentanter. Kommissionen lægger embedsværk og mandetimer til processen. Rådet udgøres af medlemslandene, der som altid skal være enige internt, hvis der skal ske store ændringer i samarbejdet. I den tidlige planlægning af CoFoE-processen var der meget debat om, hvorvidt man kunne få en markant skikkelse lidt udefra til at stå i spidsen for arbejdet. Men da man ikke kunne blive enige om hvem og hvordan, bliver det lederne af EU's tre politiske institutioner, der selv skal føre an i fremtidsdebatten.

Tag hele armen!

”Vi har ikke lavet den her platform for kun at få folk i tale, som er enige med EU. Vi har lavet den for at få en virkelig debat om Europas fremtid.”

Det var budskabet i april 2021 ved lanceringen af den online-portal, som skal håndtere borgerbidrag til Konferencen om Europas Fremtid. Ordene stammer fra Kommissionens kommunikationschef, generaldirektør Pia Ahrenkilde-Hansen, i et interview med netmediet Altinget.

Den notoriske jubeuropæer Guy Verhofstadt var ifølge mediet EUobserver forsigtig optimist: ”Ting er ikke umulige, og de er heller ikke blevet gjort umulige.” Sådan taler en mand, der drømte om at blive kaptajn på konference-skonnerten, men måtte nøjes med rang af andenstyrmand.

Med begrebet ’konference’ i stedet for det mere forpligtende ’konvent’ er der med Konferencen om Europas Fremtid lagt op til snakkeklub frem for traktatændringer.

Men hvis vi i den europæiske befolkning noterer os, at EU-toppen rækker os en lillefinger, og vi derefter beslutter os for at tage hele armen, så har vi et godt udgangspunkt for en debat om de helt grundlæggende forhold omkring det europæiske samarbejde.

EU skal afideologiseres, hvis samarbejdet skal have en fremtid. Men selvom det måske lyder lidt selvmodsigende, så skal det i samme ombæring repolitiseres.

Ja eller nej-spørgsmålet om EU er et af de mest sejlivede og på mange måder mest irriterende ved den danske EU-debat. For det giver meget lidt mening at være jubeuropæer eller EU-modstander på helt generelt plan. Et samarbejde med 27 lande og 450 millioner mennesker involveret har naturligvis både gode og helt idiotiske sider.

EU bør derfor aldrig være et argument i sig selv. Det giver lige så meget mening at være tilhænger af EU, som det gør at være tilhænger af Folketinget. Fremfor hvad? Stænderforsamlingerne, enevældet eller en helt ny ordning med 27 repræsentative borgerting, der sidestilles med Folketingets 27 stående udvalg?

Det er de færreste, der beskylder dem, der gerne vil have opdateret og ændret den danske grundlov, for at være grundlovsmodstandere.

Traktatændringer ikke umulige

Grundloven lider af alvorlige fejl og mangler. For eksempel nævnes kongen ikke mindre end 47 gange i grundloven og i 44 ud af grundlovens i alt 89 paragraffer har kongen en afgørende rolle.

Derimod nævnes eller reguleres ingen politiske partier af grundloven. Statsministeren omtales godt nok 11 gange, men mest i sætninger som ”statsministeren og de øvrige ministre”, og den eneste magtbeføjelse, som grundloven formelt giver Danmarks reelle magthaver nummer 1, er opgaven med at ”foranledige nyvalg inden for valgperioden”.

Grundloven er simpelthen ude af trit med virkeligheden og udgør derfor ikke den optimale ramme om det danske demokrati.

EU's nyeste traktattilføjelse – kendt som Lissabontraktaten – trådte i kraft i 2009, og er derfor ikke helt så bedaget som den danske grundlov. Men det er en traktat, der ikke har taget højde for skredet i de demokratiske grundprincipper i EU-medlemsstater som Polen og Ungarn; en traktat, der ikke inddrager erfaringerne fra ti års økonomisk krise, og som lader den medansvarlige eurokonstruktion stå uforandret i paragrafferne.

Lissabontraktaten er ikke en egentlig konstitution eller grundlov. Det er mere korrekt at se den som en række tilføjelser til og omorganisering af det generelle retskompleks, der er kendt som EU-traktaten. Den indeholder bestemmelser helt tilbage fra Romtraktaten og fra alle øvrige tilføjelser (herunder Maastricht, Amsterdam, Nice – i alt 11 traktatvarianter siden grundlæggelsen med Paris-traktaten).

Derfor ville det være på sin plads, hvis der med konferencen faktisk var åbnet for traktatændringer, sådan som den franske præ-

sident Emmanuel Macron oprindeligt lagde op til i den kronik, der startede lavinen. Men traktatændringer er problematiske, både set fra Bruxelles og fra mange andre hovedstæder: Alt kan blive kastet op i luften og ingen ved, hvor det lander, eller om det overhovedet lander.

Og traktatændringer udløser folkeafstemninger, som kan ende med et ”nej tak herfra” til ændringerne. En række landes regeringer, derunder Danmarks, er lodret imod at åbne for traktatændringer i konferencen (se kapitel 2).

Men man ved aldrig, hvad det kan føre til, når folket bliver hørt. Når de rækker os en lillefinger, og vi tager hele armen.

Buret er åbnet, online-plattformen til borgernes ideer til fremtidens Europa er lanceret, debatterne er så småt begyndt rundt i hele EU. DEO lancerer en stribe borgerhøringer om forskellige emner i hele landet de kommende måneder. Vi begynder lige her, med otte helt centrale, men også meget forskellige, danske debattørers bud på, hvordan Europas Fremtid bør – eller ikke bør – se ud.

DEO's motto er: Demokrati kræver deltagelse. Nu har vi alle sammen, som borgere i EU, muligheden for at debattere med hinanden, hvordan fremtidens EU-samarbejde skal formes. Om ikke andet, så er det en mulighed for at høre hinanden og blive klogere.

Grib den!

FREMTIDEN ER IKKE, HVAD DEN HAR VÆRET

Forfatning eller forfatningstraktat, religiøs eller kristen, konvent eller konference? Kampen om Europas fremtid udkæmpes med ord, og der er en verden til forskel på Konventet om Europas fremtid i 2002-03 og den aktuelle Konference om Europas fremtid. Om magtbalancen og spillereglerne for EU virkelig er i spil denne gang... det må fremtiden vise.

Af Staffan Dahllöf

Sidst vi som EU-borgere skulle engageres i samarbejdets fremtid, gik det galt på to måder: Først blev resultatet – en forfatnings-traktat – afvist og tabt på gulvet. Derefter blev det afviste forslag gennemført alligevel, da alt det med den folkelige deltagelse var overstået.

Det er nu 19 år siden, den helt store fremtidsdiskussion blev løbet i gang. 102 repræsentanter for medlemslandenes regeringer, de daværende kandidatlande i Øst- og Centraleuropa, de nationale parlamenter, Kommissionen og EU-Parlamentet plus tre formænd afholdt åbne møder hver måned fra februar 2002 til juli 2003 for at lægge grunden til Unionens fremtid.

Øvelsen blev kaldt et *konvent*.

Udover de faste konventmøder blev der etableret et præsidium (formandskab), et sekretariat, arbejdsgrupper, diskussionskredse og et ungdomskonvent. Det er historie nu, men dokumentationen, herunder 160 bidrag til konventet fra de enkelte medlemmer, er stadig tilgængelig.

Idéen var, at EU's grundlæggende spilleregler skulle diskuteres ordentligt og offentligt i en bredere kreds. Fremtiden skulle for-

ankres politisk inden regeringslederne lukkede sig inde i de afgørende slutforhandlinger om nye samarbejdsformer - på EU-sprog en *regeringskonference*.

Forfatningstraktat

Faktisk var der mere på spil end som så: EU skulle ikke kun have en ny traktat, den 11. siden Paristraktaten om et kul- og stål-fælleskab i 1952. EU skulle have en forfatning, en højtidelig, endelig, men også læsevenlig grundlov eller konstitution. Det skulle én gang for alle gøres klart, hvad det hele gik ud på, og hvordan samarbejdet skulle organiseres. Man kunne kalde det rammerne for en Europa-stat – et løfte for nogle, en trussel for andre, måske en spøg for enkelte. Sådan kom det bare ikke helt til at gå.

Begrebet *forfatning* viste sig hurtigt at være en anstødssten. De færreste af de deltagende regeringsrepræsentanter anså en gennemført føderation eller Europa-stat som noget at stræbe efter. De så EU som et samarbejde mellem selvstændige stater, omend med overstatslige islæt i lovgivning og institutioner. Ordet *forfatning* blev derfor fjernet. I stedet kom der en statsretslig og sproglig nyskabelse: en *forfatningstraktat*.

Retningen var ligesom tidligere ”en stadig snævrere union mellem de europæiske folk,” som der har stået i alle de forskellige traktater siden 1950’erne, men rammerne forblev en union af nationalstater.

Højtideligheden blev der sørget for. Præamblen (forfatningstraktatens forord) blev indledt med et citat af grækeren Thukydides, der også kaldes ’historiens fader’, skrevet med både græske og latinske bogstaver:

”Den statsform, vi har, ... kaldes demokrati, fordi styret ikke er samlet hos nogle få, men hos flertallet.”

Der blev i teksten henvist til Europa som et kulturbærende kontinent med inspiration fra Europas kulturelle, religiøse og humanistiske arv. På et tidspunkt opstod der en diskussion, om der ikke burde stå den *kristne*, eventuelt *judeo-kristne* arv, men det endte med det mere brede ord *religiøse*.

Højtideligheden kunne også aflæses i henvisninger i teksten til Unionens flag (de tolv gule stjerner på blå baggrund), hymne (Beethovens "Ode til Glæden"), motto ("forenet i mangfoldighed") og Europadagen den 9. maj. Men disse højtidelige henvisninger viste sig at have en udløbsdato - eller nærmere bestemt to. Udløbsdatoerne gjaldt ikke kun de højtidelige henvisninger, men hele forfatningstraktaten.

Skindød og genoplivet

Den 29. maj 2005 stemte et flertal (55 procent) af de franske vælgere, og den 1. juni 2005 et flertal (62 procent) af de nederlandske vælgere "nej" til den foreslåede forfatningstraktat. Det affødte politiske chokbølger, der var endnu større end dem, der fulgte den britiske Brexit-afstemning 11 år senere. Frankrig og Nederlandene hører begge til EU's seks grundlæggende medlemslande, også kaldet kernelandene, til forskel fra det historisk sene og ofte nølende medlemsland Storbritannien.

Da en ny traktat skal godkendes af alle medlemslande for at kunne træde i kraft, var forfatningstraktaten politisk død. Det var besluttet at holde en dansk folkeafstemning, men den blev aflyst.

Men forfatningstraktaten var snarere skindød end helt afgået ved døden. Den blev i hvert fald ikke begravet.

To og et halvt år senere, i december 2007, underskrev stats- og udenrigsministrene i de dengang 27 medlemslande (med Storbritannien, men uden Kroatien, der først blev medlem i 2013) en ny traktat efter at have afholdt endnu en forberedende regeringskonference af klassisk tilsnit bag lukkede døre. Resultatet

blev *Lissabontraktaten*, opkaldt efter den portugisiske hovedstad, hvor den blev underskrevet. Under forhandlingerne blev den kaldt *Reformtraktaten*.

Man skulle ikke læse ret meget i den nye traktat, før den følte bekendt, hvis man i forvejen har fulgt konventet og dets resultater. I indhold, og nogen steder også i form, minder den nye traktat i påfaldende grad om den afdøde forfatningstraktat og altså om den forfatning, som bare ikke måtte kaldes sådan.

Meget af det højtidelige og symbolske fra forfatningstraktaten – flaget, hymnen, Europa-dagen – var nu fjernet fra selve teksten. EU skulle heller ikke have en fælles udenrigsminister, men en ”højtstående repræsentant”.

Syv forskellige politikområder, blandt dem rumfart, udstedelse af pas og beskyttelse af personoplysninger, blev flyttet rundt mellem forskellige afsnit for på den måde at undgå risikoen for en folkeafstemning i Danmark. Men de store træk fra forfatningstraktaten blev bevaret og skrevet ind i EU’s nye retsgrundlag:

- * Flertalsbeslutninger som hovedregel ved al lovgivning, og dermed også indflydelse til EU-Parlamentet som medlovgiver sammen med Ministerrådet på de fleste politikområder.
- * Ændret stemmевægt i Ministerrådet til fordel for de store (folkerige) medlemslande på bekostning af de små.
- * Én fast repræsentant for alle stats- og regeringschefer i Det Europæiske Råd (EU’s topmøder). Siden 2019 beklædes den post af Charles Michel, inden ham var det Donald Tusk (2014-2019) og Herman van Rompuy (2009-2014).
- * Charteret om de grundlæggende rettigheder blev skrevet ind som en del af traktaten. Der var i praksis tale om en redigeret kopi af Europarådets Menneskerettighedskonvention, der blev vedtaget i 1950. Det medførte øgede beføjelser til EU-Domstolen i Luxembourg, men også en efterfølgende kom-

petencestrid mellem EU-dommerne og deres konkurrerende kolleger i Europadomstolen i Strasbourg. Den strid - om hvilken af de to domstole som er overordnet den anden og dermed højeste instans - er 14 år senere stadig uløst.

En anden tid og ånd

Man kan med lidt god vilje hævde, at Lissabontraktaten blev lidt mere læsevenlig end de foregående traktater. Det blev noget nemmere at læse, hvad der er EU-beføjelser, og hvad der er medlemslandenes hele, eller delte, domæner. Men der skal en kryds-læsning til mellem traktatens to dele – Traktat om den Europæiske Union (TEU), 55 artikler om værdier, mål og institutioner, samt Traktat om den Europæiske Unions Funktionsmåde (TEUF), 358 artikler om de forskellige politikområder – for at få et overblik over, hvad EU er og ikke er.

Det er oplagt at sammenligne forskelle og ligheder mellem konventet og den aktuelle Konference om Europas Fremtid, men det er vigtigt i den sammenhæng at huske på de store forskelle i den tid og den ånd, de to begivenheder udspiller sig i.

Før Konventet om Europas fremtid 2002-2003 var der to regeringskonferencer og to traktatændringer – i Amsterdam i 1998 og i Nice i 2000. Der blev spørgsmålet om, hvordan et udvidet og forstærket EU skulle organiseres, rejst, dog uden at man nåede en afklaring. Diskussionerne rumlede. Det officielle startsignal til Konventet om Europas Fremtid kom på et topmøde i Bruxelles-forstaden Laeken i december 2001. Her blev dagsordenen også fastlagt.

Konventet var på den måde drevet af et behov for organisatoriske ændringer af et stadig mere omsiggribende samarbejde:

Det indre marked var etableret efter en stor mængde lovharmoniseringer i de tidlige 1990'ere. Retsligt samarbejde havde fået sit eget afsnit i Amsterdamtraktaten fra 1998. Paskontrol mellem de

fleste medlemslande blev fjernet, da Schengen-samarbejdet blev skrevet ind i traktaten samme år. Euroen var ikke længere kun en politisk beslutning; pengene fandtes nu i virkeligheden, og blev brugt. 13 nye lande var på vej til at blive medlemmer af Unionen, ti af dem fra maj 2004. Berlinmuren og Jerntæppet gennem Europa var historie. Brexit var ikke et ord, som gav mening. Globalisering var ikke et skældsord. Kort sagt havde EU-samarbejdet medvind.

Dette reelt forstærkede og udvidede samarbejde trængte til politisk forankring og legitimitet. Tiden var kommet til at give befolkningerne, eller i hvert fald deres valgte repræsentanter, mulighed for at give deres besyv med om hvordan det hele skulle tage form i fremtiden.

Fra konvent til konference

Baggrundstæppet for den aktuelle Konference om Europas Fremtid ser noget anderledes ud: Konferencen bliver sat i gang i år 2 efter coronapandemiens begyndelse, i år 1 efter at Brexit er blevet et faktum, seks år efter en flygtninge- eller migrationskrise, syv år efter en krise for euro-samarbejdet, en finanskrisen og en alt andet end problemfri udvidelse med 13 nye medlemslande, herunder retlige processer mod to medlemslande for ikke at overholde de grundlæggende demokratiske spilleregler. Samtidig sker det hele i en tid med politiske og diplomatiske spændinger mellem EU og Rusland, Kina, Tyrkiet og med Donald Trumps præsidentperiode i USA i frisk erindring.

EU-samarbejdet er, med andre ord, udfordret på en helt anden måde end tidligere.

Forudsætningerne for konventet i 2002-03 og konferencen i dag er også forskellige på andre måder. Konventet blev i sig selv en institution og skrevet ind i traktaten. I Lissabontraktaten fra 2007 (der trådte i kraft to år senere) står nu, at *hvis* stats- og rege-

ringslederne beslutter at lave om på traktaten, så *skal* der indkaldes et ”konvent” som i 2002-2003.

Mindre kan også gøre det. Hvis de ønskede ”ændringers omfang ikke berettiger dertil”, kan man nøjes med en ”konference” (TEU artikel 48.3).

Ord har altså betydning.

Det ligger dermed i kortene, at det ikke er meningen, at den aktuelle konference skal føre til større forandringer i spilleregler og magtbalance – simpelthen fordi der er tale om en konference og ikke et konvent. Det er også det klare budskab i et brev fra 12 medlemslande til de øvrige 15 medlemmer den 22. marts i år.

De tolv lande – Danmark, Sverige, Finland, Estland, Letland, Litauen, Irland, Nederlandene, Tjekkiet, Slovakiet, Østrig og Malta – skriver i brevet, at de gerne diskuterer aktuelle emner som brud mod retsstatsprincipper, digital omstilling, klimapolitik og migration, men ikke emner som kan føre til juridisk bindende beslutninger, altså traktatændringer.

En snakkeklub

Den temmeligt begrænsede entusiasme for den nye øvelse i borgernært demokrati viser sig også i det fælles program for formandskabet i Ministerrådet, som blev udarbejdet af Tyskland (efteråret 2020), Portugal (foråret 2021) og Slovenien (efteråret 2021). Der omtales fremtidskonferencen overhovedet ikke.

Konferencen om Europas Fremtid er altså mere en invitation til et seminar eller diskussionskreds end en invitation til at skrive en ny dagsorden for samarbejdet. På den måde er forventningerne i hvert fald ikke skruet for højt op.

På den anden side er der opinionsmålinger til støtte for et stærkere EU. Det økonomiske svar på coronapandemien har åbnet op for et næsten fordoblet budget, for fælles gældsstiftelse og for

nye skatter og afgifter direkte til EU-kassen uden om medlemslandene. Det er tiltag, som for mindre end et år siden havde været politisk fuldstændig utænkelige, og som i enhver lærebog om EU ville være blevet beskrevet som værende i strid med traktaten.

Konventet 2002-2003 overraskede på to forskellige måder:

1) Forfatningstraktaten blev først underkendt af vælgere i to medlemslande, men så 2) gennemført alligevel efter redigering og genlancering. Det skete uden folkeafstemninger i andre medlemslande end i Irland, hvor traktatændringer per automatik udløser en folkeafstemning. Dog skulle der to irske afstemninger – med mellemliggende forsikringer om bevaret irsk neutralitet – til, inden Lissabontraktaten kunne træde i kraft.

På den baggrund kan den nu igangsatte konference nok kun overraske, hvis den resulterer i et større folkeligt engagement og i mere vidtgående ændringer, end det initiativtagerne selv har lagt op til.

Det ville i givet fald være et virkeligt nybrud i EU's snart 70-årige historie.

Charlotte Flindt Pedersen er direktør i Det Udenrigspolitiske Selskab, hvis formål er at fremme kendskabet til udenrigspolitiske spørgsmål i Danmark.

FEJ FOR EGEN DØR

Af Charlotte Flindt Pedersen

EU's politiske styrke og kapital udgøres i høj grad af summen af de 27 medlemslande, deres regeringsevne og fælles værdigrundlag. I EU-traktatens artikel 2 hedder det, at

”Unionen bygger på værdierne respekt for den menneskelige værdighed, frihed, demokrati, ligestilling, retsstaten og respekt for menneskerettighederne, herunder rettigheder for personer, der tilhører mindretal. Dette er medlemsstaternes fælles værdigrundlag i et samfund præget af pluralisme, ikke-forskelsbehandling, tolerance, retfærdighed, solidaritet og ligestilling mellem kvinder og mænd.”

Indenfor det seneste år er samtlige demokratier i EU blevet sat på prøve med udbruddet af Covid-19, der har ført til regeringsindførte begrænsninger på individuelle og borgerlige friheder. Covid-19 pandemien har mildt sagt ikke øget den offentlige tillid.

Desværre var mange af de europæiske regeringer langsomme til at reagere på coronatruslen, og nogle sundhedssystemer var tæt på at kollapse. Befolkningens tillid til regeringerne i mange EU-lande har derfor været dalende, hvilket er gift for enhver demokratisk styreform.

Samtidig så flere demokratiske lande med tiltagende misundelse på de autokratiske systemer, der lynhurtigt og effektivt kunne mobilisere både befolkning og beredskab i kampen mod viraen. EU-landenes håndtering af pandemien har således ikke markedsført demokrati som styreform særlig godt - noget som det autoritære Kina og Rusland ikke har undladt at påpege.

Analyseinstituttet Economist Intelligence Unit's (EIU) seneste måling af demokratiet i 156 lande viser, at demokratiets tilstand i Europa generelt er for nedadgående.

Demokratiindekset er baseret på en række indikatorer, der klassificerer et land som ”fuldt demokrati”, ”mangelfuldt demokrati”, ”hybridregime” eller ”autoritært regime”.

Ifølge EIU faldt to vesteuropæiske lande - Frankrig og Portugal – i 2020 fra kategorien ”fuldt demokrati” til ”mangelfuldt demokrati”. Dermed er kun 9 lande i EU klassificeret som ”fulde demokratier”, mens hele 13 lande er rubriceret som ”mangelfulde demokratier”.

Udfordringerne for demokratiet fremstår størst i Rumænien, Kroatien, Ungarn, Bulgarien, Polen, Slovakiet og Letland. Stort set samtlige af de øst- og centraleuropæiske EU-lande har taget farve af den politiske kultur, der var gældende i fortidens kommunistiske et-partistyre og planøkonomi.

Principper som magtens tredeling og domstolenes uafhængighed anfægtes af de ledende politikere og andre instanser, der kigger magten efter i sømmene. Frie medier, civilsamfund og uafhængig forskning er under konstant beskydning.

Illustrativt er Polen faldet fra i 2015 at være nummer 18 på World Press Freedom Index over 180 lande, til nu i 2021 at være nummer 64. Ungarn er i dag nummer 92. Tydelige autoritære tendenser spores i begge lande.

Ulemperne ved autokratiske styre er mange. Et autoritært styre betragter relationer som et nulsumsspil: Hvis Orbán vinder, så taber EU. Hvis EU vinder, så taber Orbán. Det gør det svære at indgå i konstruktive relationer med omverdenen. Samtidig bruger systemet mange kræfter på at opretholde magten, som er skrøbelig uden den folkelige legitimitet.

En anden fare for EU ved Polen og Ungarns vej mod en autoritær samfundsmodel er, at når systemet først er rodfæstet, har det en lang levetid. Det er svært at ændre forfatningen igen, at gøre domstolene uafhængige, genskabe frie medier og tilliden til

statslige institutioner. Det skader samfundets evne til udvikling. Det kan forhenværende autokratier som Spanien, Portugal og Grækenland tale med om.

Derfor er det essentielt - ikke kun for befolkningerne, som lever i et autoritært system, men også for os andre i EU - at vi ikke bare ser på, mens Polen og Ungarn bliver mere og mere autoritære.

EU bør handle, inden det er for sent. Vi må i aktiv dialog med befolkningerne i Polen og Ungarn, med civilsamfund, erhvervs- liv og universiteter, med de politiske partier i oppositionen og hjælpe med at vise alternative veje til den samfundsmodel, som er under opbygning i de to lande.

Men det er ikke kun i de nye øst- og centraleuropæiske EU-lande, at der er problemer med demokratiet. 30 år efter Sovjetunionens opløsning mærker vi de egentlige konsekvenser af tabet af ideologier:

De store fortællinger og deres evne til at mobilisere er begyndt at svinde bort. Det går især ud over de store politiske midterpartier. I stedet dukker politiske partier op, som bygger på religiøs og national identitet, på frygt og på ideen om at genskabe fortiden. Samtidig har vores digitale liv, der baserer sig på tilpassede algoritmer, været med til understøtte en fragmenteret offentlighed uden fælles kendsgerninger, hvilket har styrket fremkomsten af og troen på konspirationsteorier.

EU anklages ofte for at lide af et demokratisk underskud, hvilket også var et vigtigt argument for Brexit-tilhængerne i deres slogan om at "take back control". Men som det blev klart undervejs i Brexit-forløbet, befandt det demokratiske underskud sig i virkeligheden primært i Storbritannien, hvor systemet med "the winner takes it all" er et uhensigtsmæssigt og forældet valg-system i forhold til at sikre en bred repræsentation af politiske synspunkter.

Det centralistiske præsidentielle system i Frankrig fremmer ligeledes ikke politisk deltagelse. Næsten 60 procent af vælgerne afstod fra at stemme ved sidste kommunalvalg i foråret 2020. Den lave deltagelse kan selvfølgelig delvist tilskrives Covid-19 pandemien, men lav valgdeltagelse er også et problem, når der ikke er en pandemi.

I Danmark er der også udfordringer, selvom vi vurderes højt på demokratiaksen: Partierne udfylder ikke længere rollen som demokratiserende bindeled mellem de politiske eliter og folket. I dag er kun godt 2 procent (135.000 danskere) medlem af et parti. Ligeledes er hverken kvinder eller etniske minoriteter tilstrækkeligt repræsenteret blandt opstillede kandidater til kommunal-, folketings- eller EU-Parlamentsvalg.

Konklusion må derfor være: Hvis EU skal håndtere internationale udfordringer fra et Kina på fremmarch, et truende og uforudsigeligt Rusland, klimaforandringer eller techgiganternes magt, må EU opgradere sin politiske kapital og styrke, især der, hvor EU selv mener at være en supermagt: på værdier som demokrati, retsstat og menneskerettigheder.

Hvor EU tidligere har haft tendens til at kigge ud i verden, når der skulle findes demokratisk udviklingspotentiale, er det nu tid til at kigge indad. Vi bliver nødt til at sikre, at EU består af stærke demokratier og velfungerende regeringer.

EU's politiske kapital og styrke til at forfølge eksterne mål er afhængig af, at EU virkelig er en union af demokratiske stater, som det står beskrevet i artikel 2 i EU-traktaten. Derfor bør den kommende Konference om Europas Fremtid handle om demokrati, og om hvordan vi styrker det i EU og i de enkelte medlemslande.

Uden dette er EU i fare for at blive irrelevant, både internt og globalt.

Maria Ventegodt er national chef på Institut for Menneskerettigheder. Hun har i over 20 år beskæftiget sig med menneskerettigheder, med særlig fokus på ligestilling mellem kønnene og lige muligheder for udsatte grupper.

EU I TECH-GIGANTERNES TIDSALDER

Af Maria Ventegodt

Vores privatliv er truet i næsten ufattelig grad, når så godt som alt, hvad vi gør, bliver registreret digitalt. Menneskeretligt set er det en udfordring, at privatlivsbeskyttelsen traditionelt kun har beskyttet mod overgreb fra staten.

Mens det har stået klart for de fleste, at staten ikke må åbne dine breve eller gå ind i dit hjem uden tilladelse, er det langt mere uklart, hvad tech-giganter må. Så hvad stiller vi op, når det er private firmaer, som indsamler data om din gørem og laden på deres platform og bruger disse data til at forme et billede af dig, som de tjener styrtende på?

Fremtidens EU skal være et EU, som bruger sin styrke til at beskytte borgernes rettigheder i vores nye virtuelle og teknologiserede virkelighed. Nationalstater kan slet ikke hamle op med globale tech-giganter, når behovet for regulering melder sig. Det samlede EU kan derimod tale på vegne af store dele af Europa og har magt til at påvirke globale dagsordener. EU har samtidig en enestående erfaring med at integrere menneskerettigheder i reguleringen af markeder.

Siden internetkablerne skabte forbindelser på tværs af kloden, er mere og mere interaktion mellem mennesker flyttet over i det virtuelle rum, hvor landegrænser ikke giver meget mening. Under corona-pandemien er vi mange, som har tilbragt hele arbejdsdage i virtuelle møder for bagefter at hoppe over på sociale medier i fritiden, foretage indkøb på nettet og nyde virtuelle kulturtilbud. Kontakten til det offentlige er i Danmark længe foregået virtuelt, og sagsbehandlingen hos myndighederne er digitaliseret – i nogle tilfælde på baggrund af automatiserede beslutninger.

Beskyttelsen af vores grundlæggende rettigheder afhænger i stigende grad af indretningen af det virtuelle rum.

EU har heldigvis allerede taget de første skridt mod en styrket respekt for menneskerettighederne i den digitale tidsalder. EU har rettet sit fokus mod tre store grupper af rettigheder, som er truet af teknologiseringen. Det drejer sig for det første om retten til privatliv, for det andet om ytringsfriheden og relaterede rettigheder som retten til information og beskyttelse mod krænkelse og for det tredje om retssikkerhed og beskyttelse mod diskrimination.

EU's forordning om databeskyttelse fra 2016 var et vigtigt skridt i sikringen af privatlivsbeskyttelsen. Det er det regelsæt, mange af os kender som GDPR. Forordningen gælder for al databehandling om borgere i EU, og virksomheder kan ikke undslippe ved at placere deres servere uden for EU. Forordningen stiller krav til, hvordan personoplysninger behandles, hvornår personoplysninger må indsamles, og hvilke særlige følsomme personoplysninger der kun undtagelsesvist må indsamles. Samtidig stiller forordningen krav om, hvornår data skal slettes.

Forordningen slår fast, at det kræver lovhjemmel, samtykke eller en anden form for nødvendighed, før en virksomhed må behandle personlige oplysninger. På den måde skal virksomheder tage størst muligt hensyn til brugernes rettigheder og interesser. Det er privatlivsbeskyttelse oversat til det 21. århundrede.

Når vores sociale interaktioner og demokratiske samtale flytter over på de sociale medier, har vi set, hvordan ytringsfriheden svækkes. Undersøgelser viser, at den hårde tone på sociale medier især afholder kvinder og minoriteter fra at deltage, hvilket skævvrider den demokratiske samtale. Vi har set, hvordan sociale mediers store magt til at styre, hvad vi ser, indebærer en risiko for, at vi falder ned i ”informationshuller”, hvor vi kun møder udsagn, som bekræfter os i det, vi i forvejen mener.

Også på dette område har EU taget et vigtigt skridt – i form af den såkaldte *Digital Services Act* (DSA), som EU-Kommissionen fremlagde i december 2020. DSA sigter mod, at sociale medier skal være ansvarlige for både indhold og den måde, brugere har adgang til indhold på. Hvis forslaget bliver vedtaget, vil EU være med til at sikre vigtig beskyttelse af vores rettigheder online.

Endelig medfører den øgede brug af algoritmer og kunstig intelligens i blandt andet myndighedsudøvelse store risici for diskrimination og tab af retssikkerhed. Et eksempel er Styrelsen for Arbejdsmarkedsrekrutterings brug af profilering af jobsøgende på baggrund af blandt andet deres køn, alder og etniske oprindelse. Institut for Menneskerettigheder indbragte styrelsen for Ligebehandlingsnævnet i 2019 for at få afklaret, om det er lovligt. Nævnet har endnu ikke afgjort sagen.

Også her ønsker EU-Kommissionen at komme borgerne til undsætning. I april præsenterede Kommissionen sit bud på en forordning om kunstig intelligens, som stiller krav om hensyntagen til menneskerettigheder i udviklingen og brugen af kunstig intelligens. EU-Kommissionen lægger op til, at der i situationer, hvor det er særligt risikabelt at bruge kunstig intelligens, skal stilles høje krav til gennemsigtighed, oplysning og kvalitet i de beslutninger, som den kunstige intelligens fører til.

EU er allerede en pioner i reguleringen af den nye digitale virkelighed. Vi ved dog ikke, om lovgivningsrammerne bliver effektive og tilstrækkelige til reelt at styrke europæiske borgeres rettigheder online. Den teknologiske udvikling går så stærkt, at lovgivere hele tiden må opruste reguleringen, hvis de skal følge med.

Derfor mener jeg, at EU skal bære førertrøjen med stolthed og holde fast i vigtigheden af at regulere globale tech-giganter og offentlige myndigheders brug af digitale løsninger. Kun EU har både de rette værdier og den globale gennemslagskraft, der skal til for at beskytte vores rettigheder i en mere og mere digital verden.

Uffe Østergård er debattør, professor emeritus i dansk og europæisk historie og forfatter til en lang række bøger om europæisk identitet.

Forslagene er udarbejdet i samarbejde med tidligere EU-politiker Jens-Peter Bonde inden hans død den 4. april 2021. Hans erindringer med konkret begrundelse i praksis er tilgængelig på danmarkshistorien.dk.

EUROPAS FREMTID

Af Uffe Østergård

EU-samarbejdet har været nyttigt til fred, økonomi og handel. Men væksten har medført forurening, udledning af drivhusgasser og rovdrift på knappe ressourcer samt problemer med at leve op til egne idealer, internt såvel som globalt. EU stod uforberedt mod coronaen, har ikke styr på de nye teknologier, energipolitikken og de multinationale selskabers bidrag til fællesskabet. Selv tog over grænserne er det ikke lykkedes at gøre tiltrækkende. Der må tænkes nyt.

EU var ilde forberedt på at handle på sundhedsspørgsmålet, fordi det ikke er et fælles anliggende. EU-Kommissionen viste sig dårligt forberedt til at indgå aftaler med vaccineproducenter, fordi den var mere fokuseret på at få vaccinerne billigt end på nødvendigheden af at få dem i en fart. Corona-krisen har sat bengalsk lys på nogle problemer, som allerede eksisterede. Problemer der hænger sammen med, at Europa længe har tabt placering og indflydelse i en verden under forandring.

Men krisen kan også vise sig at styrke EU, særligt fordi det er lykkedes at vedtage store økonomiske hjælpepakker. Problemet er bare, at der intet er udbetalt endnu, så tilliden til EU som institution er svækket. På den ene side udstiller pandemien, at medlemslandene er i samme båd, men på den anden side er EU en union af nationalstater, og nationalstater sætter egne indbyggere først. Se bare på Danmark og Sverige.

Ingen lande kan være sig selv nok. En ny pandemi og en fordobling af folketallet i Afrika vedrører os alle - for ikke at tale om de sikkerhedspolitiske udfordringer fra Rusland og Mellemøsten. Solidaritet over grænserne og alle menneskers og klodens sundhed må komme først. Gamle modsætninger må overvindes for

at redde livet på kloden, virke sammen for FN's verdensmål og forene os på ny i verden og i EU.

I EU må borgerne have det sidste ord ved valg til de nationale parlamenter, EU-Parlamentet og i det mindste Kommissionens formand.

Økonomierne er tæt forbundne. Finanskrisen begyndte godt nok i USA i 2007, men førte til massearbejdsløshed hos os. EU bad alle lande skære ned i stedet for at skabe flere jobs til alle. Efter ti års fejlslagen økonomisk politik er produktionen i euroområdet nu omkring 8,5 procent lavere, end den ville have været, hvis euroområdet blot havde haft samme vækst som USA. Hvis dette efterslæb var undgået, kunne vi have haft gigantiske summer til rådighed til grøn omstilling.

Vi lod verdens fattigste og Sydeuropa i stikken. Satte Grækenland under administration. Lod Øst- og Centraleuropa miste op til en tredjedel af deres befolkninger. Arbejderne i Nordeuropa blev mødt med social dumping og fyresedler. Nu truer en ny økonomisk krise. Lad os forene koordineret vækst med velfærd, solidaritet og bæredygtighed i verden og EU:

1. Klimaet kan sikres ved at lade forurenerne betale. Det står i de internationale aftaler og i EU-traktatens artikel 191.2. Det bør koste 200 euro at udlede et ton CO₂, mener Klimarådet. Prisen må fases hurtigt ind hos de bedst stillede lande og virksomheder. Dårligere stillede kan få længere overgangsordninger. Alle offentlige tilskud bør bidrage til den grønne omstilling.
2. Landbrug må gøres bæredygtigt og dyrevenligt. Slut med at fodre grise med soja, så regnskoven fældes. Slut med tilskud til mad, der giver diabetes og hjerte-kar-sygdomme. Frugt, grønt og sund mad i stedet for fedt og usundt.
3. Tilskud til fossil energi afskaffes. Vedvarende energi og cirkulær økonomi fremmes. Fossilbiler må gøres dyrere end el-

biler. Fly og skibe må på vedvarende energi. Cykelstier og kollektiv trafik i byerne kan erstatte bilernes forurening.

4. Told og bølvl ved at sælge over grænserne bør begrænses med frihandel. Hvis andre velstillede lande vil konkurrere på CO₂-forurening, bør de mødes med udligningsafgifter. Vi skal ikke straffe foregangslande og virksomheder, som viser vej. Lad os udnytte, at EU-standarder er grundlaget for megen international handel.
5. Afrikanerne bør frit kunne sælge deres produkter hos os, blot de ikke er skadelige for sundhed og miljø. Det kan skabe håb om et bedre liv i deres lande i stedet for overfyldte gum-mibåde med flygtninge.
6. Udgifter til flygtninge bør dækkes af det fælles EU-budget, så lande, kirkesamfund, virksomheder og foreninger kan søge om midler til at passe godt på de forfulgte. Gulerod i stedet for pisk.
7. Skattely i EU bør lukkes og enhver pengeoverførsel til andre skattely forbydes, hvis landet ikke udleverer alle oplysninger. Hvorfor skal små og mellemstore virksomheder i Europa fortsat betale mere i skat end amerikanske konkurrenter?
8. EU bør som verdens største handelsmagt støtte FN og de internationale organisationer som verdenshandelsorganisationen WTO og verdenssundhedsorganisationen WHO. EU bør tilbyde frihandel til alle og invitere alle europæiske lande med i et fælles marked. Hvorfor ikke skabe fælles beslutningssteder for lande, der vil rette sig efter reglerne? Storbritannien bør fortsat være en ven og allieret.
9. I EU bør love bag lukkede døre erstattes med åbenhed, nærhed og demokrati. Vi må altid kunne se, hvem der stemmer hvad. En lov bør kun binde os, hvis den også er godkendt af et flertal af folkevalgte. Kommissionen må altid være under demokratisk kontrol af EU-Parlamentet i samarbejde med de

nationale parlamenter. Magten bør udøves så tæt på borgerne som muligt gennem et forstærket nærhedsprincip. Møder og dokumenter bør være åbne, medmindre man vedtager en undtagelse.

Det åbne marked og den frie bevægelighed har fået nogle ridser i lakken de sidste år. Hver for sig er vi svage, med eller uden lukkede grænser. Men set i et historisk lys plejer det europæiske samarbejde at blive styrket af kriser, så der er håb. Det kræver bare de rigtige beslutninger af regeringerne, parlamenterne og befolkningerne.

Researcher, rådgiver og politisk koordinator i Verdens Skove. Verdens Skove er en dansk miljøorganisation, der arbejder for bevarelse og bæredygtig brug af verdens skove.

EN MISFARVET HANDELSAFTALE

Af Amanda Veirum, Anne-Sofie Henningsen og Gry Bossen

EU er, anno 2021, ved at indgå en associeringsaftale med Mercosur-landene; Brasilien, Argentina, Uruguay og Paraguay. Aftalen er en af de største og mest omfattende i europæisk historie og indeholder både en handelsdel og en bredere samarbejdsdel.

Aftalen er blevet kaldt ”bøffer-for-biler-aftalen”, da reducere toldsatser og ændring af kvoter vil øge importen af landbrugsprodukter, særligt oksekød, soja og ethanol til EU, samt eksporten af tyske biler og europæisk teknologi til Mercosur-landene.

Forhandlingerne om handelsaftalen begyndte i 1999 og blev færdige i 2019 - 20 år senere. Det betyder, at aftalen er forhandlet på baggrund af et 20 år gammelt mandat, som kritiseres for ikke at tage højde for nogle af nutidens vigtigste problemstillinger som klima- og biodiversitetskrisen.

Der er især blevet rejst to problemstillinger: Først og fremmest viser utallige undersøgelser, at aftalen i sig selv vil medføre mere afskovning og højere CO₂-udledninger som konsekvens af den øgede handel. Derudover har aftalen rejst spørgsmålet om, hvorvidt EU kan indgå handelsaftaler med lande, der ikke overholder internationale aftaler, eksempelvis Brasilien, hvor afskovningen under den nye regering er højere end den har været i over 12 år, og hvor de oprindelige folk bliver undertrykt og truet på livet.

Handelsaftalen med Mercosur-landene tilhører EU's såkaldte tredje generation af handelsaftaler og indeholder dermed et bæredygtighedskapitel (Trade and Sustainable Development Chapter), der dækker emner som arbejdstagerrettigheder, klimaindsatser og miljøbevarelse. Her forpligter parterne sig til eksempelvis at overholde Parisaftalen – aftalen om lavere udledning af drivhusgasser, 196 FN-medlemslande indgik i Paris i 2015.

Dette kapitel vil angiveligt sikre, at alle parterne efterlever internationale aftaler. Kapitlet er imidlertid meget vagt, både i sprogbrug og i muligheden for at sanktionere eller holde landene fast på deres forpligtelser inden for miljø og menneskerettigheder.

Hvor resten af handelsdelen er omfattet af såkaldt ”hård lovgivning”, der om nødvendigt kan føre til sanktioner, er bæredygtighedskapitlet kun sikret via ”blød lovgivning” med en svag mekanisme til håndtering af tvister.

Det betyder, at hvis en part ikke opfylder bæredygtighedskapitlets bestemmelser, kan det højst lede til nedsættelsen af en ekspertkomité, der kan diskutere problemet og derefter rådgive parterne eller opfordre til en løsning. Et bæredygtighedskapitel uden sanktionsmuligheder skaber dermed et juridisk hul, hvor parterne ikke har mulighed for at prioritere bæredygtighed over handel.

Disse huller i bæredygtighedskapitlet giver anledning til bekymring, ikke mindst fordi aftalen dermed ikke forbedrer mulighederne for at beskytte Amazonas’ rige dyre- og planteliv og de folk, der lever i og er afhængige af skoven.

I stedet vil den føre til yderligere fældning af de tropiske skove og ødelæggelse af biodiverse og enestående naturområder. De manglende sanktionsmuligheder gør derfor den nuværende associeringsaftale prekær for fremtidens bevarelse af skove og sikring af oprindelige folks rettigheder. Samtidig er aftalen ikke i overensstemmelse med den grønne dagsorden, som EU har lanceret med Green Deal.

Med lanceringen af EU’s Green Deal i december 2019 indvarslede EU’s Kommissionsformand, Ursula von der Leyen, nemlig en ny og grønnere fremtid for EU. En fremtid, hvor alle EU’s arbejdsområder, herunder handel, skal fremme den grønne udvikling og sikre en økonomisk strategi med respekt for klimaets og planetens begrænsninger.

I den fremlagte version af Green Deal, pointerede Kommissionen blandt andet, at Parisaftalen skal være et bærende element i fremtidens handelsaftaler. Hvis landene ikke overholder Parisaftalen, kan en handelsaftale i sidste ende erklæres ugyldig.

Desværre viser EU's handelsaftale med Mercosur-landene, at der er langt fra tanke til reel handling, og at handel stadig trumfer beskyttelsen af natur og klimaindsatsen.

Fremtidige handelsaftaler, også dem der indgås i 2021, bør derfor stille tydelige krav til, hvordan klima, natur og mennesker skal beskyttes, samt at handlen understøtter en bæredygtig udvikling. Desuden er det vigtigt, at handelsaftalerne er juridisk stærke og indeholder sanktionsmuligheder. Dette skal også gælde for bæredygtighedskapitlet og med lige muligheder for alle indgåede parter.

Det vil sige, at EU's fremtidige handelsaftaler naturligvis skal være i tråd med den europæiske Green Deal, have Parisaftalen som bindende element og indeholde et bæredygtighedskapitel med en stærk mekanisme til bilæggelse af tvister. Derudover bør aftalerne være baseret på såkaldte *præ-implementeringskrav*, altså hvor parterne allerede inden en aftale indgås klart og tydeligt viser, at de tager deres forpligtelser alvorligt både overfor mennesker og natur.

Hvis EU skal være bannerfører for en grøn fremtid, skal det også gælde den handel, der udgør en stor del af Europas globale aftryk, og vi skal turde stille markante krav til dem, vi handler med. Med de udfordringer vi står overfor, bør en handelsaftale ikke indgås, hvis den indebærer negative konsekvenser for klima og biodiversitet - hvor minimale de end måtte være.

EU's handelsaftale med Mercosur-landene kan blive en skabelon for kommende aftaler, og derfor bør den også være fremtidsikkert. Den bør kun indgås, hvis landene lever op til internationale konventioner. Det gør de ikke nu.

Bjarke Møller er journalist, adjungeret professor på CBS og forfatter til bogen "Håbets politik. Sådan overvinder Europa kriserne og bliver en grøn supermagt," der netop er udkommet.

GØR EU TIL EN GRØN SUPERMAGT

Af Bjarke Møller

I de sidste tyve år er EU blevet ramt af den ene megakrise efter den anden, og det har skabt store rystelser i unionen. En del borgere er bragt i tvivl, og nogle er sprunget ud som EU-skeptikere. Men samtidig er et flertal af de europæiske borgere - ikke mindst efter Brexit - rykket tættere sammen om fællesskabet. Det kan være svært at bygge bro over modsætningerne. Vi er alle rystede af de mange kriser, fra krigen mod terror til finanskrisen, migrationskrisen, Brexit-chokket og senest coronakrisen.

De mange kriser har ført til øget splittelse og politisk polarisering i vores samfund, men i 2020'erne er det centrale spørgsmål, hvordan vi får bygget broer og skabt større sammenhængskraft. Både i det nationale og det europæiske fællesskab. Den gamle sociale kontrakt er udfordret på grund af stigende uligheder mellem medlemslandene og i de enkelte nationer, som fulgte efter finanskrisen og senest er uddybet under coronakrisen.

Der er historisk stor mistillid til den politiske elite og til regeringerne både i nationalstaterne og i EU. Man bør ikke undervurdere de udfordringer, som EU står overfor i de kommende år. Strammer man for hurtigt ind i finanspolitikken og vender tilbage til den ordoliberal spare-kurs i stedet for at investere sig ud af krisen, kan det udløse voldsomme tilbageslag og politiske rystelser, der langt overgår, hvad vi så efter finanskrisen. Ingen bør tage letsindigt på disse udfordringer.

Illiberale og autoritære kræfter har forsøgt at undergrave historiske fremskridt for det liberale demokrati, retsstaten og den internationale retsorden. Hver eneste gang testes unionens handlekraft og evne til at adressere befolkningens bekymringer. Andre står på spring til at gribe magten i den bølge af tvivl og vre-

de, der kastes op i krisernes storme. Udviklingen i EU-lande som Ungarn og Polen er en påmindelse om, hvor hurtigt det kan gå. Og hvor galt det kan gå. Den udvikling kan sprede sig til andre medlemslande.

De autoritære og nationalkonservative kræfter stræber efter at nedbygge eller at bryde med EU. De mobiliserer vælgere på frygtens politik med stort F: Frygt for indvandrere, terrorisme, tab af national identitet, tab af social og økonomisk status, tab af kontrol og frygt for globaliseringen. De drømmer om at genskabe tryghed, sikkerhed og den gamle orden. De dyrker den nationale fort-mentalitet og flirter med protektionisme.

De har dog ikke et holdbart og effektivt svar på de grænseoverskridende udfordringer, som demokratiet står overfor på grund af klimaforandringerne, globaliseringen, finansmarkederne, massemigrationen og nye geopolitiske trusler. Vi kan ikke løse dem ved at svække EU og satse på et mellemstatsligt samarbejde med suveræne nationalstater. Det vil føre til øget magtesløshed, da nationalstaten ikke længere er det rette niveau til at tøjle de globale markeds kræfter eller til at løse grænseoverskridende kriser.

Konferencen om Europas fremtid er en chance for at give EU en anden retning. EU trænger til gennemgribende forandringer i 2020'erne. Vi skal frigøre os fra frygtens politik, der har taget overhånd i de sidste par årtier. Der er brug for en ny strategi, der kan adressere de folkelige bekymringer og give mere håb.

En fundamental forudsætning for at genskabe den folkelige tilid vil være en ny **demokratipagt**, der knytter de europæiske borgere tættere sammen, så EU ikke bare opfattes som et topstyret eliteprojekt til at styre relationerne mellem staterne. EU skal også bygge på et stærkt demokratisk engagement fra neden.

Vi kan oprette flere europæiske borgerting og måske afholde folkeafstemninger på tværs af grænserne for at revitalisere det euro-

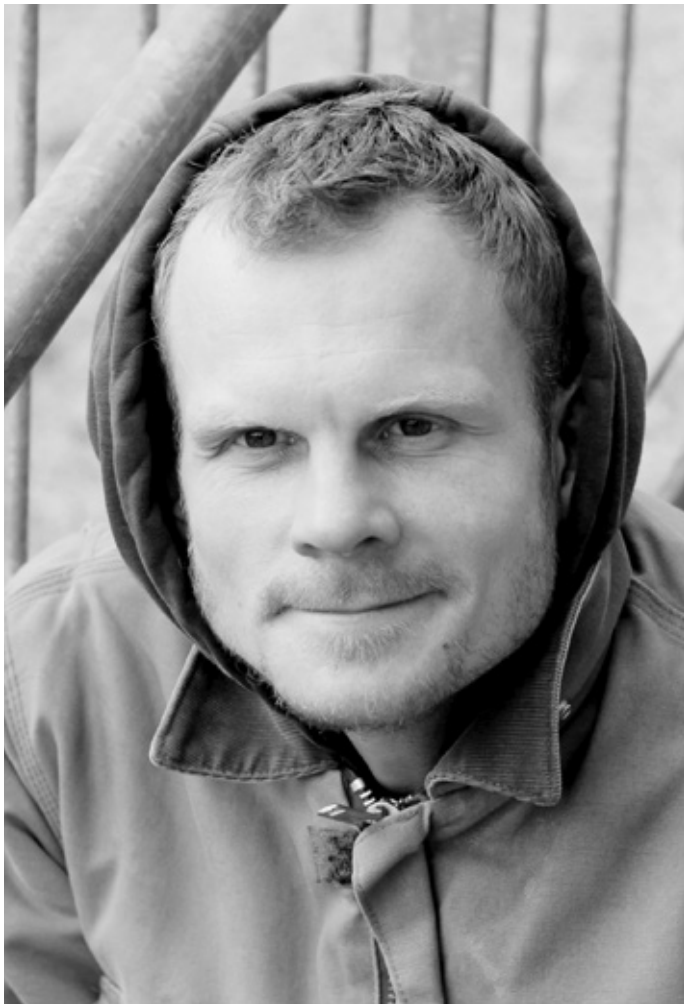
pæiske demokrati fra neden. Det kan bringe ny energi ind i de repræsentative forsamlinger, i nationale parlamenter, i EU-Parlamentet og i Rådet. I de kommende år trænger vi til mere demokratisk innovation, så EU ikke sander til i teknokrati eller elitokrati.

Den anden forudsætning er en ny **grøn pagt**, der ikke bygger på fossil afbrænding og fortsat destruktion af miljøet og klimaet, men sikrer grøn omstilling i stor skala til gavn for klimaet og biodiversiteten. Hvorfor ikke femdoble EU's Green Deal til 5.000 milliarder euro frem mod 2030, så vi i Europa investerer i at opbygge et europæisk energinet med 100 procent vedvarende energi i 2035?

Vi bør også omstille transportnettet til el eller brint. Vi har kun 9 år til at finde seriøse og realistiske svar på de globale klimaforandringer, inden vi rammer fatale vendepunkter. Det haster. Via ambitiøse grønne investeringer kan vi frigøre os fra import af fossil energi for 300 milliarder euro om året fra autoritære regimer i Mellempøsten og Rusland. Samtidig kan EU sætte turbo på klimaomstillingen og blive en nul-emissions-økonomi allerede i 2040-2045. På den måde kan Europa indtage rollen som en grøn supermagt og blive et foregangseksempel for resten af verden.

For det tredje mangler vi en **social pagt**, der giver europæerne social tryghed. EU kan via få udvalgte skatter få egne ressourcer til at lave massive investeringer i den grønne omstilling og til at supplere de nationale velfærdsmodeller med et ekstra socialt sikkerhedsnet. I stedet for stramme økonomiske sparedoktriner skal vi lave langsigtede, bæredygtige og offensive investeringer i den fremtid, som vi ønsker, vores børn og børnebørn skal leve i. Vi skal investere meget mere i forskning, uddannelse og bæredygtig infrastruktur, så Europa kan bevare sin konkurrencedygtighed og genvinde sin teknologiske autonomi.

I 2020'erne kan der udvikles et attraktivt demokratisk, grønt, socialt og økonomisk bæredygtigt europæisk alternativ, der giver borgerne mere sikkerhed i en verden præget af øget geopolitisk uorden, finansiell spekulation, ureguleret hyperkapitalisme, fossil destruktion, krige og folkevandringer. EU er ikke del af problemet, men en del af løsningen på det tab af national suverænitet og politisk kontrol, som mange borgere har oplevet i takt med globaliseringen. Klimaomstillingen bør blive Europas nye måneprojekt. Det er det store fredsprojekt i vor tid, der kan give fællesskabet et nyt samlende formål, så vi flyver i flok i stedet for at isolere os hver for sig og blive overmandet af frygt for fremtiden.

Jakob Mathiassen er jord- og betonarbejder og forfatter til bøgerne "Beton – historier fra skurvognen", "Kamppladser – østarbejdere og social dumping i byggeriet" samt "Drømme og Støv", der netop er udkommet.

EU SKAL TØJLE KAPITALISMEN - SAMMEN

Af Jakob Mathiassen

Hvert eneste år sætter de ekstremt rige nye rekorder for hvor stor en andel af jorden, de ejer, og hvor lille en andel af verdens skatter de betaler. Den globale kapitalisme er løbet løbsk. Hvis der stadig findes folk i toppen af den danske arbejderbevægelse, som ønsker at udfordre kapitalismen, burde EU være krumtappen i deres strategi.

Denne strategi blev formuleret af medlem af Folketinget Jens Joel (S) i en kommentar i magasinet Ræson i februar 2017:

”Set med socialdemokratiske briller skal EU være et redskab til at tøjle kapitalen. EU skal regulere den internationale markedsøkonomi ligesom vi historisk har haft succes med at regulere økonomien i Danmark.”

Jeg synes, det virker som en fornuftig strategi. Den ligner til forveksling den purunge danske arbejderbevægelses strategi om at demokratisere og omforme den temmelig udemokratiske og meget liberalistiske danske nationalstat, der var opstået i anden halvdel af 1800-tallet.

Det virker også realistisk, at de relativt stærke europæiske arbejderbevægelser ville kunne omforme EU til en mere demokratisk og social union, der kan ”tøjle kapitalen”.

Desværre vender ledelsen i den danske arbejderbevægelse i stigende grad denne strategi ryggen til fordel for en national strategi. Et godt eksempel på dette er debatten om den europæiske mindsteløn. Den 28. oktober 2020 udkom EU-Kommissionen med et nyt forslag til et direktiv, der skulle sikre at: ”The workers in the Union are protected by adequate minimum wages allowing for a decent living wherever they work.”

Smukke ord, men i Danmark krævede Fagbevægelsens Hovedorganisations (FH) formand Lizette Risgaard og resten af arbejderbevægelsen, at forslaget blev skrottet, fordi de frygtede, at forslaget ville true den danske overenskomstmodel.

Kommissionen havde ellers forsøgt at imødekomme den danske overenskomstmodel ved at slå fast, at ”intet i dette direktiv skal fortolkes således, at det pålægger medlemsstaterne en forpligtelse, hvor lønfastsættelsen udelukkende sikres via overenskomster, at indføre en lovbestemt mindsteløn eller at gøre overenskomsterne universelle.”

Faktisk indeholder forslaget et krav om, at medlemslandene *skal* arbejde for, at flere lønmodtagere bliver overenskomstdækket. Men det overbeviste ikke FH og resten af den danske arbejderbevægelse.

Som dansk betonarbejder er jeg også udstyret med en sund skepsis over for alt, der stammer fra EU, og jeg er enig i, at en lovfastsat mindsteløn vil være gift for overenskomst-systemet. Men reaktionen fra FH var ødelæggende for opbygningen af en samlet europæisk arbejderbevægelse, fordi FH gik enegang i stedet for at rejse deres bekymringer sammen med deres søster-fagforbund i Den Europæiske Faglige Samarbejdsorganisation (ETUC).

Faktisk havde et overvældende flertal i ETUC stemt for en opfordring til Kommissionen om at fremsætte forslaget om fælles mindsteløn. Da Kommissionens forslag så var blevet offentliggjort, kom ETUC med en udtalelse, der kaldte forslaget for ”et positivt skridt i den rigtige retning”. De indvendinger, som ETUC efterfølgende har rejst, handler ikke om at skrotte forslaget, men om at forbedre det.

Det er klart, at forskellen mellem FH's og flertallet i ETUC's holdning til Kommissionens forslag blandt andet skyldes, at Danmark næsten udelukkende regulerer lønninger gennem overenskomster - i modsætning til det store flertal af landene i EU. Men det er

ikke den eneste årsag. Flertallet i ETUC vil gerne have EU-direktiver om løn- og arbejdsforhold, fordi de tror på, at de ved fælles styrke kan gennemføre forbedringer i EU, som de ikke ville være i stand til at skabe hver især nationalt. Det tror FH og de andre relativt stærke nordiske arbejderbevægelser ikke på.

I et interview til min bog *Drømme og Støv* forklarer Vasco Pedrina, tidligere formand for det schweiziske forbund Unia, de nordiske fagforbunds position således:

”De nordiske forbund og deres fagforeninger er - forståeligt nok - meget stolte af deres nordiske sociale model. Det er ikke uden grund, at de frygter, at en harmonisering af den europæiske socialpolitik vil trække de høje nordiske sociale standarder nedad. Uanset skåltalerne om international solidaritet, så tror de nordiske fagforbund ikke rigtigt på, at det ville være muligt - selv med fælles bestræbelser fra alle de europæiske fagforeninger - at opnå en opadgående harmonisering.”

Den aktuelle debat om en EU-lov om mindsteløn viser, at Pedrina's beskrivelse af de nordiske forbunds position ikke er forældet.

Den danske arbejderbevægelse valgte at ignorere flertallet i ETUC, fordi den fortsat tror på, at den kan varetage den danske arbejderklassens interesser alene, og derfor ikke vil lægge sin vægt bag opbygningen af en slagkraftig europæisk arbejderbevægelse.

Denne indstilling er ikke bare usolidarisk, den er også en fejl. Hvor lidt den danske arbejderbevægelse end kan lide at indrømme det, så stiger andelen af arbejdere i Danmark, som ikke er dækket af overenskomster. Særligt blandt migrantarbejderne fra de andre EU-lande er der tusinder af arbejdere, der ikke er dækket af fagbevægelsens overenskomster.

Havde fagbevægelsen haft sin fordums styrke, kunne denne udvikling måske vendes, men organiseringsgraden er faldet om muligt endnu mere end overenskomstdækningen. Igen er det

særligt migrantarbejderne, der ikke er organiseret i de danske fagforeninger.

Globaliseringen og EU's åbne markeder har sat kapitalen fri og stillet arbejderbevægelsen overfor et valg: Skal vi forsøge at rulle globaliseringen tilbage og følge England ud af Unionen, eller skal vi satse på, at vi kan skabe en international arbejderbevægelse, der kan overtage og omforme de internationale institutioner?

Jeg tror ikke, at kapitalismen kan tøjles i et land alene.

Anna Asghari er direktør i Ungdomsbureauet, hvis vision er at skabe den mest samfundsengagerede ungdom i danmarkshistorien. Ungdomsbureauet står blandt andet bag Ungdommens Folkemøde.

DEN EUROPÆISKE UNGDOM

Af Anna Asghari

Alle, der er del af EU, kan have indflydelse på, hvordan og hvad et europæisk samarbejde skal betyde og hvilken vej EU skal. En stemme, det er vigtig at sikre, bliver hørt, er den unge europæers stemme.

Det bliver ungdommen, der kommer til at overtage de udfordringer, EU står med nu. Og det bliver den nye generation, der på længere sigt skal fortsætte arbejdet med EU som et demokratisk fællesskab, hvor borgere i de europæiske lande lærer af hinanden og samarbejder på tværs af forskellige kulturer og nationale grænser.

Langt de fleste unge i EU er stolte over at bo i Europa, viser en rapport fra Aarhus Universitet i 2016 (ICCS-undersøgelsen), der undersøger unges demokratiske viden og deltagelse i samfundet. Hvis vi gerne vil sikre et fortsat fællesskab og stærkt internationalt samarbejde på tværs af de europæiske lande, bliver det afgørende, at den unge - stolte - generation både kan spejle sig i og bliver inddraget i de demokratiske institutioner i EU.

Hvordan sikrer vi de unges demokratiske deltagelse i EU's beslutninger og processer? Er der sikret demokratiske processer og strukturer, der gør, at unges stemme reelt bliver hørt, når der bliver taget beslutninger i EU-regi?

Det korte svar er nej. Her og nu bør der være flere instanser i EU, der åbner dørene og sikrer pladser i beslutningssalene, så unges stemmer i højere grad bliver repræsenteret og inddraget. For hvis ikke vi har de unge mennesker med, så mister vi en demokratisk stemme, der ikke bare repræsenterer et stort europæisk potentiale men også muligheder for styrket opbakning til et europæisk samarbejde.

Derudover bliver det afgørende, at vi sikrer, at unge får styrket deres demokratiske selvtillid - både i forhold til EU, deres eget land og lokalsamfund.

Danske unge har et højt niveau af viden om, hvad demokratiet er, sammenlignet med andre unge i international sammenhæng. Men danske unge mellem 16 og 25 år har ifølge ICCS-undersøgelsen fra 2016 lavere demokratisk selvtillid end unge fra flere andre lande. Danske unge har simpelthen sværere ved at tro på, at deres stemme gør en forskel, eller at de kan ændre noget med deres meninger, end unge fra andre lande i undersøgelsen.

Demokrati og demokratiske færdigheder er ikke noget, man bliver født med. Det er kompetencer, som vi bliver trænet i via vores uddannelsessystem, gennem vores arbejdsplads og de demokratiske instanser, vi møder. Her kan den danske ungdom blive inspireret af andre unge i Europa, hvor den demokratiske selvtillid ligger højere.

Som borger i et demokrati er det afgørende, at man tror på, at man kan ytre sig og påvirke udviklingen, hvis man oplever uretfærdighed eller blot er uenig i politiske forhold. Hvis man ikke har tiltro til sin demokratiske stemme og ret som ung, kan det føre til mistillid til hele det demokratiske system med alle de negative implikationer, der ligger i sådan en mistillid. Både i national og i europæisk kontekst.

Når vi kigger på den demokratiske selvtillid i EU-sammenhæng, ser det ligeledes skidt ud. Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF) har i en undersøgelse fra 2018 fundet, at blot 27 procent af unge i Danmark mener, de har en holdning til EU, som er værd at lytte til.

Man kunne ønske, at i hvert fald hver anden ung kunne have en holdning til EU, som de selv mente, var vigtig for andre at høre og debattere. Denne mistillid til, at ens holdning er vigtig, skal vendes til demokratisk tillid gennem EU og gennem det at sikre,

at unge har adgang til både viden, inspiration og demokratisk engagerende initiativer.

Spørgsmålet er, om vi er i stand til at forstå og indsamle viden om det demokratiske engagement, der udspiller sig i en europæisk kontekst? Derudover kan man spørge: Hvornår er det demokratiske engagement rettet mod EU? Og hvornår er det rettet mod nationalstaten?

Hvem er eksempelvis målgruppen, og hvem bør handle politisk, når unge går på gaden over hele Europa for en grønnere verden og flere initiativer, der skal sikre en bæredygtig klimapolitik? Eller når unge på hele kontinentet råber op om usikre arbejdsvilkår grundet stigende platformsarbejde - eller laver aktivisme om flygtninges rettigheder for at skabe bedre forhold for de flygtninge, der er kommet til Europa, og som sidder i flygtningelejre?

Der ligger et demokratisk ansvar for at lytte og inddrage unge, når der skal findes bud på løsninger på nogle af de største udfordringer, vi står overfor. Ansvaret for, at der bliver lyttet, ligger hos EU, men også hos nationalstaterne. Det er både på internationalt niveau og nationalt, at der skal skabes rammer og strukturer, hvor unges stemmer bliver hørt og inddraget.

Der ligger et ansvar hos EU's institutioner for at sikre, at unge inddrages i de politiske processer og beslutninger. EU-Kommissionen bør eksempelvis sikre, at en vis andel af alle indstillinger og initiativer kommer fra unge, og at unge har kendskab til og reel mulighed for at fremsætte borgerinitiativer. EU-Parlamentet kan indføre krav om at sikre pladser til unge medlemmer under 25 år.

Derudover bør nationalstaterne sikre unges kendskab til de muligheder, der allerede eksisterer for unge til at arbejde og søge praktik i andre europæiske lande. Kommunikation og kendskabet til hvad EU er, og hvordan man som ung borger kan forholde

sig til EU, er afgørende for, at unge vil engagere sig i EU's arbejde. Det bliver afgørende for Europas fremtid, at nationalstaterne samarbejder herom.

Ungdomsbureauet har til Ungdommens Folkemøde indsamlet viden om unges demokratiske selvtillid. Vi fandt en klar tendens: Unge efterspørger konkrete politiske handlinger som svar på de store udfordringer, vi står overfor både i national og international kontekst. Gennem interviews med unge, der deltog i Ungdommens Folkemøde, fandt vi blandt andet, at unge kræver et handlingsrum, der giver muligheder for at fremsætte løsninger til samfundsmæssige problemer.

Et afgørende middel til at engagere unge i demokratiet og sikre unges demokratiske deltagelse i den europæiske politik er derfor konkrete politiske løsninger. Unge i dag har brug for, at der bliver *handlet* i højere grad end *talt* om ideologiske standpunkter. Når unge ytrer sig om ulighed eller klimaudfordringer, så er der brug for at vise handlekraft og på den måde imødekomme de udfordringer, som den yngre generation kommer til at skulle overkomme i fremtiden. Derfor må vi finde fælles løsninger på fælles udfordringer.

Rasmus Nørlem Sørensen er sekretariatsleder og chefanalytiker i Demokrati i Europa Oplysningsforbundet (DEO) samt chefredaktør og medforfatter til de indtil videre 17 bøger i serien Samfundstanker.

MINDRE EU-IDEOLOGI, MERE POLITIK

Af Rasmus Nørlem Sørensen

Et af de helt centrale dilemmaer i EU-samarbejdet er, hvordan magtfordelingen mellem EU-organisationerne og medlemslandene skal se ud. På hvilke områder skal EU være et overstatsligt samarbejde, hvor beslutninger træffes med flertal, og på hvilke områder skal det være et mellemstatsligt samarbejde, hvor medlemslandene har vetoet?

Det er på den ene side paradoksalt, at Malta med 400.000 indbyggere (mindre end én procent af EU's befolkning), hvor måske 150.000 mennesker konkret har støttet den siddende regering, har en regeringsleder med magt til at nedlægge veto mod ønsker eller behov hos 450 millioner europæere. På den anden side af paradokset står, at medlemslandene kan have helt legitime forhold eller systemer, de ønsker at beskytte mod beslutninger på EU-plan.

Et oplagt problem er, at alle ønsker at have vetoet på de områder, hvor de har et flertal *imod* sig, og de ønsker vetoet afskaffet, der hvor de har et flertal *med* sig. Derfor er spørgsmål om vetoet eller flertalsafgørelser heller ikke noget, medlemslandenes regeringer kan afgøre.

Det er borgerne, der må tage stilling til, hvordan EU-samarbejdet kan løse udfordringer med klima, ulighed, biodiversitet og arbejdsløshed. De må agere isbrydere i debatten om, hvordan EU kan undgå at skabe problemer med social dumping, skatteunddragelse eller sort vækst.

Formålet med Konferencen om Europas Fremtid bør være at demokratisere EU. Det første skridt i den retning er en åben erkendelse af, at det samarbejde, vi møjsommeligt og under uendelige

diskussioner har bygget gennem 70 år, måske står på et fundament, der er krakeleret og farligt at bygge videre på.

Derfor er den eneste mulighed for at få en egentlig debat om Europas fremtid at lade borgernes reelle og autentiske spørgsmål og ønsker styre debatten. Her er to eksempler på eksistentielle EU-spørgsmål, jeg møder meget ofte ude omkring i landet.

- * Hvorfor kan medlemslande som Polen og Ungarn ikke sparkes ud af EU-samarbejdet, når de bryder med de demokratiske spilleregler?

Alle medlemslande har skrevet under på at respektere demokrati, retsstat og europæiske værdier. Det er et logisk krav at stille ved optagelsen af nye medlemmer, da store dele af samarbejdet bygger på, at medlemslandene kan stole på hinandens politiske og juridiske systemer.

Når man ikke kan smide dem ud, hvorfor er det så også nærmest umuligt at forhindre, at de lande, der bryder aftalerne, kan modtage EU-midler? Hvorfor er den mest vidtgående sanktionsmulighed, der findes, at de kan miste stemmeretten i Rådet – og at selv den mulighed kan blokeres, hvis der blot er to lande, der er enige om at undergrave demokratiet?

Optagelse og eksklusion af medlemmer i en boligforening eller sportsklub sker med henvisning til reglerne. Sådan bør det også være i EU. Traktaten er skruet dårligt sammen, når enkeltlande kan bruge deres veto til at undgå økonomiske sanktioner eller eksklusion.

I dette tilfælde vil det give mening at diskutere, om vi skal have et klarere mandat til EU som organisation og mindre magt til det enkelte medlemsland.

- * Hvorfor har vi et EU, der skaber social dumping og undergraver muligheden for at organisere sig og gennem arbejds-konflikter kræve bedre arbejdsvilkår og lønninger?

I den nuværende traktat er den frie bevægelighed for varer, tjenesteydelser, kapital og arbejdskraft det bærende princip. Det har alle medlemslande skrevet under på. Så vidt så godt.

Men EU-Domstolen har i en række konkrete sager afsagt domme, der ikke kunne forudsiges af medlemslandene, da de skrev under. Domme, som sætter princippet om fri bevægelighed over arbejdsmarkedets parter ret til konflikter. Når medlemslandene ikke kan blive enige om ny regulering på EU-plan, der kan erstatte de nationale regler, som traktaten underkender, skaber EU et politisk tomrum.

Skal medlemslandene kunne nedlægge veto mod EU-regler, som udspringer af EU-Domstolens tolkning af traktaten? Skal reglerne suspenderes, indtil de kan vedtages demokratisk, eventuelt af et politisk flertal? Eller skal vitale interesser for et medlemsland slet ikke kunne udfordres af EU?

I dette tilfælde giver det mening at diskutere, hvor meget traktaten skal betyde i forhold til politiske beslutninger, og om der på visse politikområder skal være bedre mulighed for, at et medlemsland kan nedlægge veto.

Magtfordelingen mellem EU-systemet og de enkelte medlemslande er afgørende. Hvorfor kan EU få vedtaget, men ikke gennemført, en politik om fordeling af flygtninge og asylansøgere? Hvorfor kan EU ikke føre en fælles udenrigspolitik? Hvorfor kan EU ikke få vedtaget en ambitiøs klimapolitik? Hvis Europas Fremtid skal ændres på disse områder, må borgerne give deres bud på en ny magtfordeling.

Det er ikke kun forholdet mellem EU og medlemsstaterne, der bør diskuteres. Det bør også den skæve balance mellem offentligheden og civilsamfundets indflydelse på beslutninger på den ene side og hensyn til erhvervsinteresser på den anden. Det drejer sig om spørgsmål som: Hvorfor er det så vanskeligt at forby-

de pesticider i fødevarer? Hvorfor arbejder EU ikke for at frigive patenterne på Covid-19 vacciner, så alle verdens lande kan få vaccineret deres befolkninger?

Mange af de europæiske problemer med veto eller flertal er svære at finde løsninger på. Men måske kan man lade sig inspirere af forhandlingerne om EU's genopretningspakke, der indeholdt alle de udfordringer, der er nævnt ovenfor: Nationale særinteresser, en sparebånd i nord mod en spendérbånd i syd og 27 regerings krav, holdninger og ønsker.

Genopretningspakken endte med at blive vedtaget, fordi landene blev nødt til at gøre noget sammen, og fordi de ville noget sammen. Der kunne lægges pres på Polen og Ungarn, fordi man var parat til at lave en milliardpakke – uden dem. Ikke fordi man ville lægge sag an for traktatbrud. Der kunne lægges pres på sparebånden, fordi ingen EU-lande vil opleve en genopretning, hvis ikke eksportmarkederne i EU genoprettes.

Eksemplet viser, at man kan lave EU-regulering, der ikke kræver fuld enighed. En mindre gruppe lande kan i princippet gennemføre beslutningen og invitere andre med.

EU må lede efter medlemslandenes og befolkningernes fælles interesser og ikke lade sig styre af ideologiske bestræbelser om et stadigt større og stærkere EU. For EU har ikke først og fremmest et effektivitetsproblem. EU har først og fremmest et legitimitetsproblem og et identitetsproblem. Hvem er jeg, og hvorfor er jeg her? Problemet er flersidet og kan ikke løses med et snuptag.

Det kan kun være befolkningen, der med sin aktive deltagelse og reelle magt over den demokratiske proces kan levere legitimitet til et europæisk samarbejde. Det er selvfølgelig et problem, at EU ikke har ét folk i ét folkestyre, men nærmere 27 forskellige. Det må dog være bestræbelsen i processen Konferencen om Europas Fremtid, at vi får talt os frem til at udgøre en europæisk demos, der kan gøre demokratiet muligt.

Den 9. maj 2021 blev Konferencen om Europas Fremtid med et års forsinkelse endelig lanceret. I løbet af et år skal EU-borgere i alle 27 medlemslande inddrages i en debat om, hvordan fremtidens EU skal se ud. Processen er sat i gang af EU-Kommissionen, EU-Parlamentet og medlemslandene i Rådet, der har lovet at lytte til borgernes input og holdninger.

Om det i sidste ende bliver en snakkeklub eller et nyt fundament for EU-samarbejdet afhænger af, om vi som EU-borgere engagerer os og kræver noget af processen. I denne bog kan du læse otte bud på, hvad EU-debatten bør handle om, fra Bjarke Møller, Charlotte Flindt Pedersen, Jakob Mathiassen, Rasmus Nørlem Sørensen, Anna Asghari, Maria Ventegodt, Amanda Veirum, Anne-Sofie Henningsen, Gry Bossen og Uffe Østergaard.

Demokrati kræver deltagelse!

DEO

ISBN 978-87-94125-07-9

9 788794 125079